Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle K 2/2026 vp

Sivistysvaliokunnan kuuleminen 22.4.2026

Yhdenvertaisuusvaltuutettu Rainer Hiltunen

YHDENVERTAISUUSVALTUUTETTU
DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävät

- Puuttuu syrjintään ja edistää yhdenvertaisuutta
- Toimii kansallisena ihmiskaupparaportoijana
- Toimii naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana
- Valvoo maastapoistamisen täytäntöönpanoa
- Seuraa ja edistää ulkomaalaisten oikeuksien toteutumista

YHDENVERTAISUUSVALTUUTETTU
DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN

Yhdenvertaisuuden toteutuminen koulutuksessa

Vammaisten henkilöiden yhdenvertaiset mahdollisuudet saada koulutusta turvattava

- Vastuunjakoa kuntien ja hyvinvointialueiden välillä esimerkiksi vammaisten lasten aamu- ja iltapäivätoiminnasta on selkeytettävä
- Perusopetuslakia muutettava selkeyttämään vammaisen oppilaan oikeutta maksuttomaan koulukuljetukseen vuoroasumisessa ja muuhun kuin kunnan osoittamaan lähikouluun
  - Korkein hallinto-oikeus on vuosikirjaratkaisuillaan vahvistanut oikeuden kuljetuksiin yhdenvertaisuuslain kohtuullisina mukautuksina
- Perusopetuslain uudistettujen tukea koskevien säännösten vaikutuksia vammaisiin oppilaisiin on selvitettävä ja arvioitava kattavasti. Mahdollisia puutteita on korjattava.

Katsomusaineiden opetukseen on tehtävä yhdenvertaisuutta edistävät uudistukset

- Katsomusaineiden opetuksen järjestämiseen on tehtävä yhdenvertaisuutta edistävä kokonaisuudistus
- Nykyisen järjestelmän ilmeiset yhdenvertaisuusongelmat on korjattava viipymättä
  - Oppilaan valinnanvapaus katsomusaineiden suhteen ei saa olla riippuvainen kuulumisesta uskonnolliseen yhteisöön
  - Ylioppilaskirjoituksissa oltava mahdollisuus suorittaa isoimpien oppiaineiden oppimäärät

Yhdenvertaisuussuunnittelu tuotava osaksi varhaiskasvatuksen ja koulutuksen arkea

- Varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuussuunnitteluvelvoite on palautettava toimipaikkatasolle
  - Myös kunnat ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset vastustivat velvoitteen siirtämistä kauemmaksi varhaiskasvatuksen arjesta
- Koulutusta yhdenvertaisuussuunnittelusta ja lasten näkemysten huomioimisesta suunnittelussa on lisättävä.

Koulutus keskeisessä roolissa saamelaisten oikeuksien turvaamisessa

- Saamelaisille varmistettava mahdollisuus oman kielen opiskeluun riippumatta asuinpaikasta
  - Etäopetuksessa siirryttävä hankkeista vakituiseen toimintaan
  - Velvollisuus opetuksen järjestämiseen saamenkielillä, jos riittävästi oppilaita
- Eri alojen saamen kieliä osaavien ammattilaisten koulutusta lisättävä
- Saamelaisten totuus- ja sovintokomission suositusten toimeenpano on aloitettava välittömästi. Laajemmat hankkeet on otettava huomioon, kun seuraavasta hallitusohjelmasta neuvotellaan.

Häirintään puuttumista tehostettava

- Koulutuksen ja varhaiskasvatuksen järjestäjien vastuuta häirinnän poistamisesta vahvistettiin yhdenvertaisuuslain muutoksella 2023
- Yhdenvertaisuuslain häirinnän kiellon sääntelyyn on lisättävä urheilujärjestöjen ja seurojen velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin häirinnän poistamiseksi, kun järjestön tai seuran toiminnan piirissä tapahtuva häirintä on tullut sen tietoon. Järjestöjen ja seurojen menettely tulisi katsoa syrjinnäksi, jos ne eivät ryhdy toimiin häirinnän poistamiseksi.

Ihmiskaupan vastainen työ oppilaitoksissa

YHDENVERTAISUUSVALTUUTETTU
DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN

Ihmiskaupan vastainen työ koskee myös oppilaitoksia

- **Kansainvälisten opiskelijoiden rekrytointiin tarvitaan suojatoimia hyväksikäytön estämiseksi**
  - Velkaantuminen välittäjälle, lukukausimaksut ja työllistymisen vaikeus saattavat kv-opiskelijoita vaikeaan tilanteeseen, riski joutua hyväksikäytön kohteeksi
  - Kansainvälistymisen oltava kestävää: lupaprosessin muutokset eivät riittäviä, vaan ulkomaisten opiskelijoiden maksuista hyötyvien **korkeakoulujen on kannettava vahvempi vastuu** opiskelijoiden etukäteisestä tiedottamisesta ja todenmukaisen kuvan antamisesta
- **Lapsia ja nuoria koskeviin politiikkaohjelmiin ja toimiin sisällytettävä vahva ihmiskaupan uhrien tunnistamisen ja tukemisen näkökulma**
  - Ihmiskaupan uhriksi joutuneet lapset ja nuoret eivät elä eristyksessä. Hyväksikäyttöä tunnistettava paremmin kouluissa ja oppilashuollossa, jotta siihen voidaan puuttua ja lasta auttaa